

Křesťanskodemokratická politika pro 21. století

Křesťanskodemokratická politika je svébytným, samostatným politickým proudem, který názor na vztah člověka a společnosti odvozuje od základní filozofie původu člověka, možností jeho poznání a jeho vztahu vůči světu.

V duchu křesťanské myšlenkové tradice chápe člověka jako bytost stvořenou, ohraničenou, jež je součástí světového řádu. Zároveň jako bytost jedinečnou a nezaměnitelnou, lišící se od ostatních tvorů schopností duchovního života. Podstatným rysem této duchovní stránky je stálá možnost volby mezi dobrem a zlem, jež tvoří základ lidské svobody. Hranice této svobody poznání i jednání nejsou neomezené, ale tvoří je přirozený řád. Rámec lidskému jednání dává také hodnotový systém křesťanské morálky, jež poskytlá základ euroatlantické křesťanské civilizaci.

Vztah člověka ke světu je v tomto systému chápán jako vztah svobodného jedince k prostředí, jež je mu prostorem k seberealizaci především prostřednictvím svobodné tvůrčí práce. Práce je zdrojem hodnot, přirozeným způsobem kontaktu člověka se světem a způsobem poznávání světa. Člověk ve své jedinečnosti je součástí společnosti, tvořené osobnostmi nadanými stejnou důstojností lidských stvoření, ale odlišnou měrou sil, talentů a schopností. Toto vědomí vyžaduje respekt lidských bytostí vůči sobě navzájem, pokoru vyplývající z vědomí vlastní nedokonalosti a solidaritu osobností, jež se ve své různosti vždy mohou navzájem doplňovat, obohacovat a pomáhat si. Solidarita je zároveň závazek vůči druhému, protože je člověkem stejné důstojnosti.

Jsme přesvědčeni, že člověk je povolán k zodpovědnému formování světa a je toho schopen. Nemůže ho však přetvářet podle své libosti. Je součástí přírody, která není samoúčelným výtvozem, ale předpokladem pro náš život. Vztah člověka k přírodě musí být podřízen této zásadě.

Křesťanskodemokratická politika je výrazem uplatnění tohoto pohledu na člověka a jeho vztah ke světu v systému správy věcí veřejných.

Odpovědnost za křesťanskodemokratickou politiku nese v České republice KDU-ČSL, která se působením historického vývoje a soutěží mezi politickými programy jednotlivých subjektů stala jejím reprezentantem. Tuto odpovědnost chápe KDU-ČSL jako historický úkol, neboť křesťanskodemokratická politika jako systém zasahuje svými kořeny nejhluběji do tradic evropského myšlení a evropské civilizace, opírá se o morální hodnoty prověřené dvoutisíciletým vývojem a uznávané ve většině zemí světa.

KDU-ČSL respektuje specifiku vývoje křesťanskodemokratické politiky u nás se vším dobrým i méně dobrým, z čeho její minulost jako součást minulosti státu vychází. Navazuje na konzervativní křesťanskou politiku a křesťanskosociální hnutí konce minulého století i na politiku lidové strany orientované na řadové vrstvy obyvatelstva, která vyplňovala období první republiky. Hlásí se k nesocialistickým snahám lidové politiky těsně poválečného období. Nezapírá sobě ani jiným minulost v období totality, kdy lidové

**Kořeny
křesťansko-
demokratické
politiky**

**Vztah člověka
ke světu**

**Křesťansko-
demokratická
politika v ČR**

hnutí křesťanského charakteru přežívalo, i když stranické špičky ČSL kolaborovaly s tehdejší komunistickou mocí (i tehdy však část členů ČSL svojí aktivní činností proti totalitnímu režimu hájila zájmy nejen křesťanů za nastolení spravedlivého demokratického a právního státu). Tuto zkušenost považuje za zdroj sebereflexe a úcty ke svobodě, prověřené její dočasnou ztrátou. Poctivý vztah k vlastní minulosti považuje KDU-ČSL za předpoklad a základ poctivého vztahu k současnosti i budoucnosti.

Rozpad totalitních systémů ve střední a východní Evropě na konci 80. let tohoto století přinesl konec jediné stálé ideologie a **politickou svobodu**. Její trvalá existence je možná jen tam, kde lidé i společnost respektují jisté základní hodnoty. Pro křesťanskodemokratickou politiku je charakteristické, že tyto hodnoty, jež se projevují v osobním životě jednotlivých občanů, nerealizuje a snaží se je uplatnit ve veřejném životě a v chodu státu. Moderní společnosti, přesvědčené o potřebě tolerance a plurality, se sice snaží hledat jen jakési minimum společně sdílených a uznávaných hodnot a jen je kodifikovat jako závazné právo, nemohou se však nikdy bez hodnot obejít.

**Příchod
politické
svobody**

Evropská tradice si takové nutné minimum nepochybných a závazných hodnot za dlouhá staletí spolehlivě vyzkoušela. Nejsou to hodnoty výlučné, nacionální či skupinové, nesnášenlivé, nýbrž sjednocující: jen na nich může vyrůst demokratická tolerance, která není slabostí, ale silou. Neboť **síla demokratických společností tkví právě v pevném přesvědčení občanů, že tyto společné hodnoty je třeba hájit a bránit proti každému zneužití**. Jen stát, založený na takových hodnotách, mohou občané vnímat jako svůj stát.

**Evropská
tradice
a hodnoty**

Křesťanskodemokratická politika chce oslovit občany všech společenských vrstev a skupin. Křesťanskodemokratická politika je nabídkou a nadějí pro ty, kteří svou prací fyzickou i **duševní** vytvářejí hodnoty pro společnost; pro ty, kteří respektují řád světa, morálku a hodnoty dané světu křesťanskou civilizací; pro ty, kdo – ať už obdařeni či neobdařeni darem víry – s úctou přistupují k ostatním lidským individualitám, ctí jejich svobodu a odpovědnost za vývoj tohoto světa.

**Komu je
určena
křesťansko-
demokratická
politika**

Cílem této politiky je uspořádaný svět, ve kterém žijí svobodní lidé vázaní vzájemnou solidaritou.

Svobodný člověk bere odpovědnost za svůj život na sebe. Společenský řád svobodných lidí se proto řídí subsidiaritou. V kompetenci občana proto má být vše, co může zvládnout ve spolupráci s rodinou či ostatními.

Společnost, jež respektuje důstojnost jedince, musí být pluralitní. Různost názorů, potřeb a zájmů občana je zdrojem duchovního bohatství a projevem zdravého společenského systému.

**Křesťansko-
demokratická
společnost**

Křesťanskodemokratická politika se opírá o tyto vzájemně související a stejně důležité zásady a hodnoty:

ÚCTA K LIDSKÉ OSOBE je všechny spojuje. Každý člověk jako jedinečná a odpovědná bytost si zaslouhuje úctu všech ostatních. Jeho život a lidskou důstojnost je třeba všemožně chránit - nejen v dospělosti, ale po celý život, od početí až do přirozené smrti.

Každý člověk má stejnou důstojnost bez ohledu na pohlaví, rasu, národnost, náboženské a politické přesvědčení, zdraví, postavení ve společnos-

ti.

Každý člověk má právo na svobodný rozvoj osobnosti a svobodné rozhodnutí, za toto rozhodnutí však nese zodpovědnost nejen před svým svědomím, ale i před společností, v níž žije. Přitom je nutno vnímat skutečnost, že člověk není rozumově ani morálně dokonalý.

SVOBODA je nezbytnou podmínkou rozvoje osobnosti jedince a jeho přínosu pro společnost. Každý člověk je k ní povolán. Svoboda je však ohraničená svobodou ostatních lidí a prostředím, v němž žijeme společně s ostatními lidmi. Proto nelze zaměňovat svobodu se zvlí. Svobodný člověk má nejen práva, ale i povinnosti. Svoboda musí být chráněna zákony, které platí pro všechny. Svoboda se měří odvahou sloužit a vytvářet hodnoty pro ostatní.

ODPOVĚDNOST je nedílnou součástí skutečné svobody. Jen člověk, který na sebe bere svůj díl odpovědnosti za vlastní život, za společnost a za svět, za důsledky svých činů, jedná svobodně. K této odpovědné svobodě musí každý člověk teprve dozrát: to je význam výchovy dětí ke svobodě a občanství.

SPRAVEDLNOST a zajištění bezpečnosti občana je základem práva a legitimacy státu a vytváří prostor pro klidný život. Znamená nejen rovnost před zákonem a ochranu ve smyslu zákona, ale také trvalé úsilí o rovnost příležitostí, o ochranu slabých a menšin. **Spravedlnost vyžaduje uskutečňovat právní stát a potírat právní nihilismus.** Vyžaduje účinnou ochranu poctivých před porušovateli zákonů. Zakazuje lež ve veřejném životě i v činnosti státu.

SOLIDARITA znamená uznání, že člověk ve společnosti nežije izolovaně, že jeho život a štěstí souvisí s životy jiných. Výrazem solidarity je občanské sdružování, dobrovolná veřejně prospěšná činnost i církevní společenství. Ve společnostech, které na solidaritu zapoměly, se k moci snadno dostávají diktátoři: proto si ani demokratický stát nemůže dovolit, aby nějaké vrstvy lidí pouze živořily. Vedle přirozené solidarity vyjadřované individuálním svobodným rozhodnutím každého člověka existuje solidarita podněcovaná a uskutečňovaná z pověření občanů státem.

Zvláštním způsobem vyjádření solidarity je oběť pro druhého jako způsob vyjádření pomoci skutečně nezištné. Oběť je vlastní křesťanské tradici a křesťanskodemokratická politika ji chápe jako výraz morální síly.

LIDSKÁ PRÁCE je zdrojem a nástrojem pro vytváření duchovního i hmotného bohatství. Je výrazem sebeuvědomění člověka, potvrzením jeho tvůrčích sil a schopností, prostředkem komunikace a vytváření hodnot pro sebe i pro jiné. Vede k vytváření soukromého vlastnictví, které má zásadní význam pro svobodu a rozvoj člověka. Toto vlastnictví má však také společenskou povahu, jež se odvíjí od společenského určení statků.

Zkušenost ukazuje, že tyto hodnoty tvoří nezbytný základ demokratických společností. Proto je ve větší či menší míře respektují všechny demokratické strany.

Výsledky voleb v naší zemi opakovaně potvrzují, že vedle okrajových nedemokratických sil, jež chtějí řešit společenské problémy nějakou formou vlády silné ruky a které jsou zdrojem spíše oslabování než rozvoje svobodné

společnosti, naše politická scéna směřuje ke standardnímu evropskému modelu **tří hlavních politických proudů**. Tyto proudy se střetávají v konkurenční soutěži o důvěru občanů. Toto střetávání, vyvažování a vzájemné reakce jsou pro demokratickou společnost zdrojem obohacování vývojového procesu.

Křesťansko-demokratická politika a politické spektrum

Je tu koncepce **liberální**, zdůrazňující hlavně individuální svobody, formální pravidla a volnou soutěž. Hlásá omezování role státu, ale vyhýbá se pevnějšímu hodnotovému zakotvení. Morálku ve veřejném životě a v politice shledává relativní, a tudíž proměnnou. Proto jí hrozí, že dá přednost krátkodobým hospodářským výhodám a bude hájit především okamžité zájmy zámožnějších vrstev obyvatelstva. Dlouhodobě směřuje k větší sociální diferenciaci společnosti.

Koncepce **sociálně-demokratická** naopak rozšiřuje okruh působnosti státu, zejména v oblasti sociální péče, ale i ve výchově a v hospodářství. Má proto sklon zvyšovat daňové zatížení a směřovat k tzv. pečovatelskému státu, který nakonec brzdí hospodářský rozvoj. Velmi málo hovoří o hodnotách a obvykle podceňuje význam spontánní lidské činnosti a odpovědnosti jednotlivce.

Křesťansko-demokratická koncepce, k níž se KDU-ČSL hlásí, uznává základní význam práv a svobod, včetně práv majetkových, zdůrazňuje však jejich hlubší založení v lidské osobě a duchovních hodnotách. Uznává nezbytnost solidarity, pokládá ji však za hodnotu celé společnosti, nejen za povinnost státu. Zdůrazňuje proto význam občanského sdružování, svépomoci, samosprávy a decentralizace rozhodování podle principu subsidiarity: o každé věci se má rozhodovat na té nejnižší úrovni, která ji může věcně správně řešit.

Od obou předchozích se liší svým vztahem ke zkušenosti minulých generací, k tradici, kterou chce dále rozvíjet. To jí také dává širší časový horizont, schopnost vidět věci v delší historické perspektivě, zaměřit se nejen na okamžitou výhodu, ale vidět i dlouhodobé důsledky a trendy.

Proto je ve většině evropských zemí právě ona hlavním garantem dlouhodobé politické stability.

Politika opřená o tradici

Oproti jiným směrům křesťanskodemokratická politika počítá s nedokonalostí lidské přirozenosti. Odmítá proto utopie (fašistické i komunistické), ale i romantizující východiska liberálů a socialistů. Křesťanskodemokratická politika je politikou realistickou opírající se o dlouhodobou praxi lidstva.

Realistická politika

Křesťanskodemokratická politika vyrostla a roste z křesťanských hodnotových základů, jako ostatně demokratická politika vůbec. V průběhu posledního století se však oddělila od všech přímých vazeb na náboženská vyznání a církev. Není tedy „politickou rukou“ církvi, jak se už komunisté snažili veřejnosti namluvit, nýbrž občanskou, ne pouze materiálně, ale i duchovně zaměřenou politikou - ovšem poučenou z dlouholeté zkušenosti. Ví, že nejen svoboda a právo, ale i hospodářská prosperita může dlouhodobě růst

jen na lidské odpovědnosti, poctivosti a dalších občanských ctnostech.

**Křesťansko-
demokratická
politika
a církev**

Ve své programové vizi položila KDU-ČSL v roce 1996 důraz na čtyři úhelné kameny své politiky:

- **na všestranný rozvoj lidské osobnosti**, umožněný a podporovaný účinným právním systémem a péčí o bezpečnost obyvatel
- **na občanskou společnost s významnou rolí spontánních a přirozených společenství v životě obcí a státu**, na svébytnou úlohu rodiny, obce, národa pro svobodný život každého občana;
- **na program sociálně tržního hospodářství**, založeného na soukromém vlastnictví a volném trhu, jehož cílem však není jen zisk jednotlivce, ale důstojný život pro všechny, kteří o něj stojí;
- **na účast České republiky v procesu evropské integrace a v mezinárodní spolupráci.**

Cíle pro ČR

Tyto programové cíle jistě daleko přesahují současné volební období. Tato představa formulovaná v základních rysech a platná pro poslední roky druhého tisíciletí bude v následujících letech a desetiletích tvořit základní rámec pro vývoj křesťanskodemokratické politiky a její systémový pohled na budoucí uspořádání společnosti.

I. POSTAVENÍ A MOŽNOSTI KŘESŤANSKODEMOKRATICKE POLITIKY V ČR

Podpora křesťanskodemokratické politiky mezi voliči od roku 1990 postupně narůstá, dosud však neodpovídá obsahu a možnostem, jež politika tomuto proudu nabízí.

Naše společnost je vlivem svého historického vývoje výrazně sekularizována. To sice platí pro všechny vyspělé evropské země, postoje české společnosti vůči křesťanství a zejména jeho institucionálnímu základu, tedy církvi, je však rozporný. Na druhé straně je ovšem v průběhu let, kdy získáváme zkušenost se svobodou, stále jasnější, že totalitní deformace systému hodnot a jeho další relativizace povrchním a s praxí svobody dosud nevyrovnaným liberalismem, začíná být překážkou dalšího rozvoje. Volání po pevnějších normách lidského chování a účinnější ochraně poctivých lidí před „dravci“ dává velké možnosti **nabídnout občanům bezpečnou cestu rozvoje společnosti.**

**Solidní
alternativa**

K tomu však bude nutno překonat jisté překážky.

Od listopadu 1989 pracuje KDU-ČSL na své vnitřní přeměně v moderní, konzervativní a demokratickou stranu pravého středu. Postupně překonala problémy, kterými ji poznamenalo období totality i důsledky - často povrchního - hodnocení této etapy v její historii. I když je KDU-ČSL

stranou programově nadkonfesní, lidovou, otevřenou pro ty, kteří respektují hodnotový základ její politiky, daří se jen pozvolna - do značné míry i vlivem působení politických konkurentů - měnit její obraz v očích veřejnosti v obraz strany otevřené a tolerantní. Tento postupný proces má významný vliv na chápání křesťanskodemokratické politiky.

**Otevřenost,
tolerance**

Úkolem do budoucna je lépe objasnit vztah politiky ke křesťanství a jeho hodnotám; na politické praxi ukázat, že právě jedna z těchto hodnot, totiž úcta k lidské osobě, v sobě zahrnuje i požadavek tolerance a respektování odlišných názorů, a že politika založená na lidských hodnotách je pevnou zárukou občanské tolerance a míru; vysvětlit, že základní hodnoty samy nedávají přímý návod na řešení konkrétních politických problémů. Křesťanská demokracie si dobře uvědomuje, že možnosti politiky jsou omezené a navíc ohraničené lidskou křehkostí politiků. Proto nikdy nepodléhala iluzím o možnostech plánování dokonalé společnosti nebo dokonce představám o státní výchově „nového člověka“, charakteristickým pro totalitní ideologie. **Politika nemůže učinit lidi šťastnými a dokonce je ani zbavit většiny jejich individuálních starostí a trápení. Může a musí však pozorně vytvářet rámec, v němž si se svými starostmi mohou poradit občané sami a spolu s jinými. Pevný rámec, v němž si mohou navzájem důvěřovat a spolupracovat.** To je veřejný a společenský význam sdílených hodnot. Křesťanskodemokratická politika musí být prostředkem k vytvoření podmínek pro důstojný život a rozvoj člověka.

**Cílem je
důstojný
život člověka**

Je prokázanou skutečností, že **hospodářská prosperita vyspělých společností přímo souvisí s mírou vzájemné důvěry mezi občany.** Je známo i to, jakými prostředky se tato důvěra buduje a podporuje, a co ji naopak poškozuje. Významným způsobem k ní přispívají přirozená společenství, občanská i církevní, dobře řízená samospráva místní i profesní a občanská kontrola, pravidla chování pro veřejné činitele a státní správu, ale i různá opatření výchovná a vzdělávací, která mladé lidi do takového prostředí vzájemné důvěry připravují a uvádějí.

**Přirozená
společenství
a důvěra**

Prostředí občanské společnosti u nás hluboce narušilo období války, okupace i komunistické diktatury. Jeho obnova bude zdlouhavá a pracná. Dostáváme se do doby, kdy českou demokracii už tolik neohrožují síly minulosti jako pozvolná ztráta důvěry občanů v demokratický stát a tím i v demokracii vůbec. Ostatně nedemokratické strany žijí právě jen z jejich slabin, poklesků a nedostatků. Proto pokládáme za nanejvýš naléhavé, aby křesťanskodemokratická politika posilovala důvěru občanů k demokratickému státu a jeho orgánům, aby se snažila **odstraňovat příčiny** poklesu důvěry.

**Posila důvěry
občanů ke
státu**

Na prvním místě pro znovubudování důvěry stojí zápas se všemi druhy korupce. Počínaje tou nejhrušší, to jest úplatky a protekcemi, přes různá pololegální spojení veřejných funkcí a soukromého podnikání, příbuzenské vazby, zneužívání veřejné moci, až po nešvary více či méně „zákonné“ (rozsaah poslancecké imunity, politizace státní správy,..)

Boj s korupcí

Současně je třeba vytrvale překonávat mýtus, že kulturní a duchovní úroveň společnosti je jen jakousi nadstavbou hospodářské politiky a právního řádu. Zkušenosti z posledních let ukazují, že k ochraně společnosti nestačí vytvoření formální demokratické legislativy a pluralitního politického systému.

Nutná je podpora takových životních stylů občanské společnosti, které pozitivně ovlivní mezilidské vztahy, charakterový rozvoj osobností a šetrnost vůči živé i neživé přírodě.

**Rozvoj
životních
stylů**

Program založený na společných lidských hodnotách svou podstatou určuje, že na jeho politické představitele jsou kladena zvláště přísná měřítka. Proto je podmínkou úspěchu křesťanskodemokratické politiky, aby její představitelé na místní, krajské i celostátní úrovni šli sami příkladem v houževnatém boji proti všem nemocem veřejného života, které důvěru ke státu a k demokracii vůbec podryvají.

**Úloha
osobností**

Perspektivní obraz křesťanskodemokratické politiky na veřejnosti výrazně ovlivňují osobnosti, které program strany formulují, veřejně jej prosazují a v praxi uskutečňují. Programová otevřenost a v praxi ctěná názorová tolerance vytvářejí prostor novým osobnostem, jež se ke křesťanskodemokratickému programu hlásí a mají zájem na jeho rozvíjení a naplňování. Je nezbytné, aby při výběru těchto osobností byla uplatňována křesťanskodemokratická zásada, že není jiné morálky v politice a jiné morálky mimo politiku. Tato zásada sledující výběr lidí nejen schopných ale i poctivých, musí platit pro všechny, kdo se chtějí v křesťanskodemokratické politice angažovat - pro tváře nové i dřívější - neboť porušení této zásady by bylo popřením hodnotového základu křesťanskodemokratické politiky a jejího programově „nemasochiavelistického“ charakteru. **Křesťanskodemokratická politika usiluje o obecné dobro, toleranci a vnímavost k sociálním problémům.**

**Důraz na
morálku**

Během několika posledních let velice stouply nároky na odbornou způsobilost politiků, na jejich věcnou kompetenci a na úroveň jejich odborných poradců. Má-li být politika zodpovědná a konstruktivní, má-li obstát ve veřejné diskusi, musí být opřena o široké odborné zázemí. Soustavné kontakty a práce s vlivnými odborníky a koordinace veřejné prezentace křesťanskodemokratické politiky patří v rozvíjející se demokracii k nejnáléhavějším úkolům.

**Úloha
odborného
zázemí**

Perspektivy křesťanskodemokratické politiky pro občana

Politický program, zaměřený na důsledné hájení důstojnosti lidské osobnosti, vede v praktické politice:

- k důrazu na všestranný rozvoj lidské osobnosti zajišťovaný právem na vzdělání, právem na podnikání a právem na sociální zabezpečení,
- k pozornosti vůči rodině a její roli ve výchově dětí, protože v ní všestranný rozvoj osobnosti začíná,
- k ochraně a bezpečnosti lidské osobnosti v účinném právním řádu, v němž státu přísluší jen taková práva a povinnosti, která slouží ochraně a rozvoji demokratické občanské společnosti a občanům, z nichž se tato společnost skládá,
- **k ochraně naší především mladé generace před sociálně patologickými**

jevy včetně drogových závislostí,

- k uplatňování principu subsidiarity tím, že podporuje společenskou roli spontánních a přirozených společenství v životě obcí a státu.

Perspektivy křesťanskodemokratické politiky pro řízení státu

Politický program respektující práva a povinnosti jednotlivých občanů a jejich přirozených společenství vede k omezení role státu pouze na ty záležitosti, které možnosti jednotlivce a těchto společenství přesahují.

Mezi ně patří:

- bezpečnost státu a občanů a jistota dovolání se práva,
- mezinárodní politika,
- koncepce hospodářské politiky a vytváření pravidel ekonomické soutěže a dohled nad jejich dodržováním,
- vytvoření systému zdravotní péče a garance jeho funkčnosti,
- vytváření a garance sociálního systému,
- vzdělávací systém,
- podpora vědy a výzkumu,
- ochrana životního prostředí,
- ochrana a rozvoj kulturního bohatství.

II. SOCIÁLNÍ TRŽNÍ HOSPODÁŘSTVÍ A KŘESŤANSKODEMOKRATICKÉ POJETÍ SOLIDÁRNÍ SPOLEČNOSTI

Naše země prochází transformací, která zasahuje hluboko do všech oblastí života občanů. Cesta, kterou jsme zvolili k překonání ztrát způsobených centrálním řízením ekonomiky a uzavřeností komunistického bloku vůči ostatnímu světu, je nepochybně správná. Ale problémy, které ji provázejí, nejsou jenom dědictvím minulosti. Zřetelně se na nich podílejí i chyby, omyly a nedůslednosti, kterých jsme se dopustili už na této cestě. Odpovědná hospodářská politika musí být schopna tyto omyly nejen včas rozpoznat, ale také nalézat, prosazovat a uskutečňovat kroky k jejich nápravě. Je v tom odpovědná občanům i poslání, které si vytkla, a nesmí se mu zpronevřit pro momentální politické vazby.

**Odpovědnost
za nápravu
chyb**

Volný trh je nepochybně nejúčinnějším nástrojem uspokojování tržně ocenitelných potřeb lidí. Sám o sobě však není schopen zajistit takové rozdělení vytvořeného bohatství, které respektuje obecně uznávaná sociální práva člověka a ty jeho potřeby, jež nemají tržní povahu. Programem křesťanské demokracie je politicko hospodářský systém **sociálního tržního hospodářství**, jež uskutečňují země Evropské unie. Je to systém, jehož východiskem je **optimální propojení dvou složek křesťanskodemokratické politiky: eko-**

nomiky volného trhu a sociálně odpovědného řádu. Sociální tržní hospodářství znamená:

- přednostní právo v hospodářské oblasti má soukromé podnikání,
- účinné zásahy státní moci jsou nutné k podpoře růstu společenského blahobytu a sociálního rozvoje k užítku všech občanů,
- co mohou jednotlivci dělat sami, to se nemá přenášet na společnost.

Více než padesátiletá zkušenost s působením tohoto systému v západní Evropě ukazuje, že základní podmínkou pro správnou funkci tržní ekonomiky je existence konkurenčního prostředí s jasně definovanými a nekompromisně uplatňovanými pravidly. Definice pravidel hospodářské soutěže a její důsledná ochrana je v systému sociálního tržního hospodářství jedním z nejdůležitějších úkolů státu. Předpokladem pro vznik účinné konkurence jsou dále decentralizace vlastnictví výrobních prostředků jejich privatizací, otevřenost trhu, měnová stabilita umožňující rozvoj investic, smluvní svoboda a předvídatelná, s trhem slučitelná hospodářská politika státu. V rozvinutých tržních ekonomikách se ochrana hospodářské soutěže soustřeďuje převážně na boj proti zneužívání monopolního nebo dominantního postavení a proti kartelovým dohodám podnikatelských subjektů. V zemích, které procházejí ekonomickou transformací je soubor vlivů ohrožujících a znehodnocujících kvalitu tržního prostředí mnohem větší. Od nerovných výchozích podmínek poznamenaných zátěží z minulosti, přes nevyváženou liberalizaci zahraničního obchodu, nevyjasněné vlastnické vztahy v podnicích, nedostatky v legislativě, nízkou vymahatelnost práva, neprůhlednost kapitálových trhů, až k nekalým praktikám některých nových „vlastníků a podnikatelů“. Liberální rétorikou zdůvodňovaná neochota přijmout koncepci sociálního tržního hospodářství s jeho důrazem na zodpovědnost státu za charakter a úroveň soutěžního (podnikatelského) prostředí je jednou z primárních příčin, proč byla role a působení státu při jeho vzniku v ČR podceněna.

Křesťanští demokraté odmítají takové liberální názory, které mají tendenci chápat ekonomiku jako „to, co vydělává“ a sociální politiku jako „to, co utrácí“. Ani současná krize „pečovatelského státu“ v některých evropských zemích, které zavedenou úroveň státní podpory občanům omezují, protože si ji už prostě nemohou dovolit, není důvodem k tomu, abychom podlehlí takovému extrémnímu vidění. Musíme samozřejmě odmítnout všechny formy ideologického rovnostářství, které „bohatým bere a chudým dává“, protože ty nakonec vždycky vedou k politickému zneužití moci a k zotročení občanů, závislých na dobrodiní státu. Zkušenost ukázala, že demokracie není životaschopná tam, kde velká část lidí přes všechnu svou snahu trpí hladem, nemají kde bydlet a nemohou odpovědně vychovávat své děti. Určité životní minimum musí společnost (stát) svým občanům zajistit. Dělá to nejen z úcty k jejich lidské důstojnosti, ale také jako pragmatický čin sebezáchovy. Ví, že zoufalí a hladoví lidé si demokracii nevolí.

Ve vztahu mezi zaměstnanci a zaměstnavateli musí být respektována důstojnost lidské práce a úcta k její hodnotě.

Sociální politika v pojetí křesťanské demokracie to ovšem není ani

Cesta
Evropské
Unie

**Stát definuje
a garantuje
pravidla
hospodářské
soutěže**

zdaleka jen zajišťování životního minima pro ty, jimž na to vlastní síly nestačí. **Stejně jako ekonomika usiluje i sociální politika především o prosperitu společnosti.** A té lze dosáhnout jen v podmínkách, které umožňují plný rozvoj osobnosti občana, bez ohledu na jeho sociální postavení. Právě takové podmínky musí křesťanskodemokratická sociální politika vytvářet. Jejím hlavním úkolem a cílem se musí stát všestranný rozvoj tvůrčího potenciálu všech vrstev společnosti. Proto **musí hledat a nalézt přesnější představu o smyslu, formách a nezbytném rozsahu mezilidské solidarity ve společnosti a tím i o optimální podobě sociálního státu.**

Cílem sociální politiky je prosperita společnosti

Jedním z problémů, které musíme do úvah o solidaritě zahrnout, je i demografický vývoj naší společnosti. Ten je v posledních letech rozhodně neuspokojivý. Podobně je tomu i v jiných vyspělých zemích. Současná liberální ideologie a její přehnaný individualismus však budí dojem, jako by tato otázka vůbec neměla zajímat stát. Ekonomické a sociální důsledky nepříznivého demografického vývoje zatím znepokojují snad pouze část prognostiků. Přitom rozvoj společnosti, včetně jejích sociálních programů, přímo závisí na počtu práceschopných osob v každém období její existence. Také masová imigrace, která dnes naplňuje obavami všechny vyspělé země, je přirozeným důsledkem úbytku jejich obyvatel. Všeobecné stesky na předlidněnost naší Země obvykle zamlčují, že všechny evropské země se pozvolna vyliďňují. Z mnoha dalších důvodů bude pro ně tedy stále obtížnější bránit se imigraci obyvatelstva z chudých oblastí světa - lidí zpravidla kulturně velice vzdálených, jejichž příliv už dnes vyvolává xenofobní nálady a extrémistická hnutí v bohatých evropských zemích. V této souvislosti důrazně odsuzujeme všechny projevy rasismu.

Odpovědnost za demografický vývoj

Řešení těchto otázek se musí opírat především **o prohlubování pocitu odpovědnosti a mezigenerační solidarity ve společnosti. Podpora rodin s dětmi má zcela jiný charakter než sociální opatření, která pomáhají občanovi překonat hmotnou nouzi v nemoci nebo zaměstnanosti. Je to – podobně jako například podpora vzdělávání - nutná investice do budoucnosti společnosti a tedy i státu.** Bez ní bychom žili na úkor budoucnosti, projídali to, co do nás investovali naši předkové.

Mezigenerační solidarita

III. PODÍL KŘESŤANSKODEMOKRATICKE POLITIKY NA EVROPSKE INTEGRACI

Evropská integrace bude v této části světa základním procesem 21. století a z toho vyplývá i její význam pro Českou republiku. Lidem s krátkou pamětí je třeba stále připomínat, že je pro nás nutností nejen hospodářskou, ale také a zejména politickou a bezpečnostní. Jakkoli je současná zahraničně politická situace příznivá a Českou republiku nikdo zvenčí neohrožuje, bylo by nezodpovědné a krátkozraké spoléhat na to, že tomu tak musí vždycky být. **Naše svoboda a nezávislost bude nejlépe zajištěna v rámci Evropské unie a NATO.** Severoatlantická aliance je v současné době jedinou silnou a stabilní institucí kolektivní bezpečnosti, schopnou zajistit naši obranu.

Evropská unie a NATO

Pokládáme za úspěch polistopadových vlád, že tímto směrem už učinily podstatné kroky. Integrace nesmí být jen zvažováním hospodářských výhod a nevýhod. EU je zároveň institucí mírové spolupráce. Integrace je proces, s nímž sousedé spojili svou budoucnost a není budoucnosti ČR mimo toto společenství.

Evropské křesťanskodemokratické strany jsou významnými protagonisty procesu evropského sjednocování. Tým systém hodnot, na nichž stojí jejich programy, umožňuje uskutečňovat politiku jasně proevropskou. Za součást evropského integračního procesu považujeme silné vědomí národní hrdosti, neboť podržení kulturní a národní identity je prvkem vzájemné tvůrčí inspirace států integrujících se v Evropské unii.

KDU-ČSL se svou hodnotovou orientací výrazně podobá hodnotové orientaci zavedených evropských křesťanskodemokratických stran. V projektu Evropské unie spatřuje právě onu praktickou realizaci hodnot svobody, demokracie, respektování důstojnosti člověka, solidarity. Po skončení éry komunismu se státy střední a východní Evropy přihlásily zcela spontánně k myšlence evropského sjednocení, protože právě v ní spatřovaly ztělesnění hodnot, k nimž by se znovu chtěly přihlásit a k nimž se vždy - kromě čtyřicetileté komunistické éry - hlásily.

V EU je také výrazně zakotven princip subsidiarity, který jako takový nejlépe odpovídá principu občanské společnosti - odpovědnost spočívá na občanovi, teprve úkoly, které přesahují jeho síly se delegují na obce, regiony a stát.

Země EU uplatňují v různých podobách systém sociálního tržního hospodářství, jež vytvořili křesťanskodemokratičtí odborníci v Německu a poté se stalo programem všech křesťanskodemokratických stran v Evropě. Po nich se k tomuto systému přihlásily i strany jiných názorových orientací. Sociální tržní hospodářství se stalo společným jmenovatelem hospodářskopolitické orientace Evropy. K tomuto systému se hlásí od počátku 90. let i česká křesťanská demokracie a stala se prosazovatelem tohoto systému v České republice. Protože sdílí tyto evropské cíle, je KDU-ČSL proevropskou stranou.

Budování pocitu národní hrdosti, péči o kulturní a duchovní dědictví považuje v souladu s EU za správný a nezbytný způsob zacházení s bohatstvím, které přijímáme od generací předků. Opora v tradicích nám zajišťuje kontinuitu na cestě od minulosti k budoucnosti. Kontinuita národa zahrnuje nejen občany, kteří nyní žijí v České republice, ale i krajanů, kteří se usídlili jinde ve světě a k českému národu se hlásí. Považujeme za nezbytné, aby jim stát umožnil podílet se na životě národa a jeho vývoji.

Současně s procesem integrace Evropy podporuje křesťanská demokracie ČR upevnování ostatních mezinárodních vazeb.

Integraci do NATO, jež proces byl úspěšně zahájen, považujeme za jediné možné vyjádření naší příslušnosti k euroatlantickým hodnotám, které tato instituce reprezentuje. Předpokladem důstojného života člověka, který je smyslem programu křesťanské demokracie, je mír, diplomatická řešení mezinárodních problémů a spolupráce mezi státy, národy a nadnárodními společenstvími. Chceme se podílet na odstraňování rozdílů mezi

Vazba na křesťansko-demokratické strany v Evropě

Společné cíle s EU

Proevropská orientace KDU-ČSL

Krajané jako součást národa

Cílem je mír a spolupráce mezi národy

ohnisky chudoby a ostatním vyspělým světem, neboť v nich spatřujeme místa zárodků konfliktů a světové nestability.

Křesťanská demokracie, vedena zásadou úcty jednoho člověka ke druhému, prosazuje úctu k jiným národům, rasám a kulturám, respektuje jejich zvláštnosti a vítá vůli k vzájemnému obohacování, kterou je sama připravena projevovat. Také zde zastává zásadu, že svoboda jednoho národa končí tam, kde začíná svoboda jiného národa. Tuto zásadu je připravena uplatňovat i v řešení problémů migrace a přistěhovalectví.

Nejnáléhavější problémy mezinárodní mírové spolupráce pro budoucí století vidí v potírání mezinárodního terorismu, organizovaného zločinu, narkomafií a nacionalismu. K této spolupráci a k součinnosti příslušných světových nadnárodních institucí je připravena se připojit.

**Spolupráce
nadnárodních
institucí**

IV. KŘESŤANSKÁ DEMOKRACIE A TRENDY SVĚTOVÉHO VÝVOJE

Jednou z předností křesťanskodemokratické politiky je její vůle a schopnost vidět i dlouhodobé procesy a trendy. Vývoj současného světa a jeho propojenost způsobuje, že nejdůležitější problémy, které lidstvo očekávají, budou mít globální charakter.

O jednom z nich, o demografickém vývoji, byla už zmínka v kapitole o sociálním tržním hospodářství. Podle statistik OSN až do poloviny příštího století světová populace poroste a ustálí se na 10 až 11 miliardách (některé prognózy počítají až se 14 miliardami) lidí. Tento demografický vývoj přinese přinejmenším tři vážné problémy: jak tento počet lidí uživit a zajistit dostatek pitné vody, jak omezit ekologické důsledky nárůstu populace a jak zvládnout migrační tlaky z chudých, přelidněných oblastí do bohatých zemí s klesající a stárnoucí populací. Prognostici a sociologové vidí v demografickém vývoji největší hrozbu pro svět 21. století. Na rozdíl od dřívějších úvah, přes veškeré obtíže při zajišťování potravin pro hladovějící obyvatelstvo dnešních rozvojových zemí, však nepovažují za hlavní problém příštích generací produkci potravin. Současný rozvoj vědy naznačuje, že tento problém je řešitelný a že např. širokým využíváním biotechniky by bylo možno nejen zajistit výživu lidstva, ale výrazně přispět i k omezení důsledků přelidnění na životní prostředí.

**Lidská
populace
v příštím
století**

V poslední době se zásadně mění i celkový přístup k otázce omezených možností naší Země. Víme, že dnešní společnost drží pohromadě hospodářský růst, obecná naděje, že se napřesrok budeme mít lépe. Když se to nepodaří, často se mění vláda, narůstají sociální nepokoje. Protože je zřejmé, že produkce a spotřeba nemůže růst donekonečna, je třeba **hledat a podporovat všechno, co může vazbu mezi spokojeností lidí a spotřebou oslabit a dát jim životní náplň, která na ní nezávisí. Cestu k řešení vidíme především v podstatném zvýšení efektivity využívání zdrojů** a v přesunu hodnotové orientace společnosti na hodnoty nemateriální povahy, jejichž obsah se užitím nevyčerpává.

Z hlediska populačního vývoje tak zůstává největší příčinou obav o

budoucnost světa problém migrace. Nerovnoměrnost hospodářského vývoje, prudký růst počtu obyvatel v rozvojových zemích na jedné straně a jeho pokles v ekonomicky vyspělých zemích na druhé straně hrozí, že se migrace stane v nadcházejícím století zdrojem vážných konfliktů.

Problém migrace

Hledání způsobů, jak jim předcházet, jak co nejúčinněji bránit prohlubování rozdílů mezi „bohatým severem“ a „chudým jihem“, jak připravit obyvatelstvo na soužití etnických skupin s rozdílnými ekonomickými, náboženskými a kulturními tradicemi, bude nepochybně složité. Pro křesťansko-demokratickou politiku představuje tento problém velmi vážnou výzvu. Právě na něm bude muset osvědčit své hodnotové zakotvení, protože všechna jiná, křesťanské hodnoty opomíjející řešení, mohou být pouze katastrofická.

Další významnou změnou, kterou současný vývoj přináší a na niž se musí křesťansko-demokratická politika velmi rychle připravit, je **globalizace světového hospodářství**. Je to proces, který se v současné době projevuje především snahou o propojení světových trhů, vyhledáváním nejvhodnějších podmínek pro umístování kapitálu bez ohledu na hranice států a kontinentů, o volný pohyb kapitálu, zboží, služeb i pracovních sil. Do budoucna však **povede nepochybně k výrazné změně životního stylu v celém světovém společenství**. Zdá se, že **už teď se na dlouho rozhoduje o místě jednotlivých zemí ve světové dělbě práce** a tedy i o tom, zda naše země zůstane zemí levné nekvalifikované práce a vývozu polotovarů či surovin, anebo zda se jí podaří proniknout mezi země s vyšší úrovní průmyslu, techniky a vědy.

Příčiny a důsledky globalizace

V rámci globalizace světového hospodářství se výrazně formují tři světová centra - Severní Amerika, východní Asie a Evropa. To je dalším významným argumentem pro naše směřování k evropské integraci.

Přes všechna úskalí tohoto procesu vidíme právě zde pro naši zemi jisté šance. Vynalézavost, pracovitost a podnikavost našich občanů se už mnohokrát osvědčila. Pro uplatnění v celosvětovém hospodářství však bude třeba i soustavné a cílevědomé podpory technických a průmyslových inovací, podpora navazování vědeckých a technických kontaktů a kooperací a péče o kvalitu produkce. **Z dlouhodobého hlediska bude rozhodující, zda se nám podaří vybudovat takový vzdělávací systém, v němž by každý lidský talent byl co nejlépe využit**. Jenom vysoká úroveň vzdělanosti, znalostí a dovedností může být pro naši zemi zárukou, že nezůstane stát stranou tohoto vývoje a že se naši společnost podaří uchránit před sociálními problémy, které by její zaostávání nepochybně přineslo. **Za součást vzdělávání považujeme i výchovu k lidskosti a občanství**. Péče o rozvoj talentů a tvořivosti náleží k odpovědnosti státu. Je velmi pravděpodobné, že právě tyto důsledky světového vývoje postaví křesťanské demokraty před nové skutečnosti, které si vynutí i nový přístup k pojetí sociální politiky a mezilidské solidarity.

Význam vzdělanosti

Současný vývoj směřuje k **hlubší proměně chápání ženské a mužské role ve společnosti**. Cílem je **vztah partnerství**, který znamená, že muži a ženy vzájemně respektují své přednosti, že za sebe navzájem zodpovídají a že plní se stejnou zodpovědností své úkoly v rodině i mimo ni. Partnerství v politice vyžaduje respektovat odborné znalosti, životní zkušenosti i

úsudek bez ohledu na odlišnost pohlaví a s ohledem na rovnost práv. Křesťanskodemokratická politika proto prosazuje lepší slučitelnost rodiny se zaměstnáním. Podmínky výkonu práce musí přitom umožnit mužům vychovávat děti spolu se ženami. Rodina se musí stát příkladem fungování partnerského soužití.

**Partnerství
mužů a žen**

Mnohem rychleji než dříve narůstá **význam a vliv informací**. Na informace má každý člověk nezadatelné právo. Úkolem budoucích generací bude naučit se s těmito informacemi nakládat ku prospěchu svému i ku prospěchu společnosti a nedostat se do jejich područí. Rozvoj informačních systémů i šíření informací pomocí svobodných informačních prostředků si vyžádá hledání společenského konsensu o nakládání s informacemi a etice jejich šíření. Křesťanská demokracie prosazuje i v této oblasti respektování nedotknutelnosti lidské důstojnosti, toleranci a připravenost vést dialog.

**Role
informací**

Příští století nepochybně přinese další prudký rozvoj vědy, nových technických principů, nových technologií. Zdá se, že především v něm se skrývá naděje na odstranění nebo alespoň podstatné omezení chudoby v rozvojových zemích a škod, kterých se lidstvo dopouští na životním prostředí. Spolu s ním však také zcela jistě poroste nebezpečí, že člověk neunesou svou odpovědnost za způsob, jímž svou moc nad světem i nad sebou samým použije. I nadále samozřejmě zůstává ohrožením pro lidstvo a pro celou zemi současný arzenál zbraní, jehož zneužití - ať už nezodpovědnou vládou, či bezohledným diktátorem nebo teroristou, nelze s naprostou jistotou vyloučit. Mnohem větším nebezpečím se však mohou stát poznatky, které člověku umožní brát do vlastních rukou nejen život svůj a život svých bližních, ale i jeho genetický základ. Už dnes využívá řady postupů (děti ze zkumavek, klonování,.....), aniž by se hlouběji zamýšlel nad jejich etikou. Svoboda vědeckého bádání je nepochybně jednou z nejdůležitějších lidských svobod, je předpokladem tvůrčí práce člověka. Ani tato svoboda však není vyvázána z odpovědnosti. I pro ni může být spolehlivým vodítkem pouze hodnotový systém, jehož jednotícím principem je úcta k životu, tedy právě ten systém, na kterém staví křesťanskodemokratická politika.

**Svoboda
a etika vědy**